

WSTĘP

Z dużą przyjemnością oddajemy do Państwa rąk komentarz do prawa konsumenckiego. Stanowi on element nowej, istotnej, serii wydawniczej, która jest wydawana przez Wydawnictwo C.H. Beck od 2017 r. – Komentarzy Prawa Prywatnego. Celem tej serii jest przedstawienie Czytelnikom najobszerniejszych, najdokładniejszych i najbardziej aktualnych komentarzy do kluczowych aktów prawnych z zakresu prawa prywatnego. Jednakże, mimo systemowego i kompleksowego charakteru komentarzy, prezentowana materia została uporządkowana nie w sposób akademicki, przez poddanie analizie konkretnych instytucji prawnych, lecz w znacznie praktyczniejszy sposób – przez omówienie wszystkich istotnych kwestii zawsze w powiązaniu z konkretnym przepisem aktu prawnego, a więc w sposób właściwy dla tradycyjnych komentarzy. Dzięki temu seria zmierza do osiągnięcia synergii płynącej z połączenia właściwej dla praktyki prawa formy (komentarz) z właściwą dla nauki prawa treścią (systemowy charakter przeprowadzanych analiz). Komentarz ten jest na bieżąco aktualizowany i dostępny w Legalisie w module Komentarze online, działającym od 2008 r.

Bezdiskusyjnie znaczenie teoretyczne i praktyczne prawa konsumenckiego jest duże i stale rośnie. Jednak prawdziwe wyzwanie dla przygotowania prezentowanego komentarza stanowiło przenikanie się w tej mierze materii prawa krajowego i prawa europejskiego. Choć w UE prawo prywatne pozostaje w domenie prawodawców krajowych (identycznie jak ma to miejsce w prawie amerykańskim, gdzie również prawo prywatne nie ma statusu prawa federalnego), to jednak m.in. właśnie w zakresie prawa konsumenckiego (a także prawa międzynarodowego prywatnego, spółek kapitałowych czy własności przemysłowej) znaczenie prawa unijnego jest ogromne. Współcześnie w Europie kształt prawa konsumenckiego rzeźbi przede wszystkim TSUE w swoim orzecznictwie, a spajają go kolejne akty prawa europejskiego (dyrektywy i rozporządzenia). Niestety, w krajowym dyskursie naukowym często to umyka. W konsekwencji przyjmowana jest nie najlepsza perspektywa omawiania tych zagadnień, wychodząca od polskiego unormowania. Tymczasem w zdecydowanej większości przypadków regulacja polskiego ustawodawcy ma jedynie charakter wtórny i jest tylko lepiej lub gorzej dokonaną implementacją prawa europejskiego. Prezentowany komentarz przyjmuje w konsekwencji zupełnie odmienną perspektywę. Wszędzie tam, gdzie istnieją normatywne podstawy w prawie unijnym, to one stanowią podstawowy punkt odniesienia do prowadzonych rozważań. Dopiero ze zrekonstruowanym europejskim standardem prawnym porównywane jest prawo polskie i na jego tle (oraz w zgodzie z nim) jest interpretowane. W prowadzonych wywodach w bardzo szerokim zakresie, poczynając już od merytorycznego wprowadzenia do prawa konsumenckiego, które sygnalizuje najważniejsze problemy prawne, z jakimi aktualnie na gruncie prawa konsumenckiego trzeba się zmagać, wykorzystuje się dawny i najnowszy dorobek orzecznicy TSUE, próbując zrekonstruować wynikające z niego podstawowe zasady i założenia współczesnego, nowoczesnego, europejskiego prawa konsumenckiego. Dzięki temu Czytelnik w łatwy i przystępny sposób może to orzecznictwo poznać i zrozumieć, odkodowane bowiem zostają przez komentatorów wynikające z niego bardziej ogólne tezy i zasady. Powinno to sprzyjać łatwieszemu i bardziej prawidłowemu, bo proeuropejskiemu, podejściu do wykładni i stosowania prawa konsumenckiego w Polsce.

Prawo konsumenckie nie jest samodzielną, tradycyjną, częścią prawa cywilnego; jego unormowania nie stanowią też kompleksowej, autonomicznej, regulacji normatywnej (przykładem takiej, choć też niezupełnym, jest obowiązujący we Francji *code de la consommation*). Normy prawa konsumenckiego znajdują się w wielu różnych miejscach systemu prawa. Co więcej, niektóre normy prawne o charakterze uniwersalnym znajdują zastosowanie nie

tylko do obrotu konsumenckiego, lecz również profesjonalnego i powszechnego, aczkolwiek bywa, że w zależności od rodzaju obrotu w konkretnej sprawie mogą być trochę inaczej interpretowane. Z kolei rozważa się analogiczne zastosowanie norm prawa konsumenckiego do innych rodzajów obrotu, dostrzegając, że między dużym i małym przedsiębiorcą bywają różnego typu dysproporcje podobne do tych, jakie są między przedsiębiorcą a konsumentem.

Wskazane okoliczności w znaczny sposób utrudniły dobór materii do tego tomu komentarza. Przesądziły też o tym, że wybór przepisów objętych komentarzem na pewno nie może zostać uznany za wyczerpujący.

Ostatecznie zdecydowano się przy doborze przepisów do tego tomu zastosować dwa kryteria. Po pierwsze, aby wynikały z nich normy prawne fundamentalne konstrukcyjnie, najważniejsze dla prawa konsumenckiego oraz, po drugie, aby objąć komentarzem takie pozakodeksowe akty prawne, w których normy prawa konsumenckiego przeważają i które w powszechnym odczuciu uważane są za *stricte* konsumenckie. Jednocześnie, z wyjątkiem kilku kluczowych artykułów KC, dotyczących definicji konsumenta (art. 22¹ KC) oraz wzorców umownych i niedozwolonych klauzul umownych (art. 385–385³ KC), pominięto inne przepisy z prawa konsumenckiego zawarte w KC, ponieważ zostały one skomentowane w innych tomach serii Komentarze Prawa Prywatnego (np. niezmiernie ważne w praktyce przepisy dotyczące szczególnego reżimu prawnego przy okazji zawarcia umowy sprzedaży z konsumentem czy uważane za część prawa konsumenckiego, choć metodologicznie niezasadnie, przepisy o odpowiedzialności za produkt niebezpieczny).

W konsekwencji zastosowanych kryteriów selekcji przepisów w prezentowanym tomie objęto komentarzem następujące akty prawne (całe lub ich fragmenty o znaczeniu konsumenckim): **Kodeks Cywilny** (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.) (art. 22¹, art. 385–385³ KC); ustawa z 30.5.2014 r. o **prawach konsumenta** (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 134 ze zm.); ustawa z 16.2.2007 r. o **ochronie konkurencji i konsumentów** (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 369 ze zm.) (art. 23a–23d, art. 99a–99f OchrKonkurU), ustawa z 23.8.2007 r. o **przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym** (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2070); ustawa z 9.5.2014 r. o **informowaniu o cenach towarów i usług** (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 178); ustawa z 12.5.2011 r. o **kredycie konsumenckim** (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 993 ze zm.); ustawa z 23.3.2017 r. o **kredycie hipotecznym** oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2017 r. poz. 819 ze zm.) (art. 1–46 KredytHipU); ustawa z 23.10.2014 r. o **odwróconym kredycie hipotecznym** (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 786); ustawa z 16.9.2011 r. o **timeshare** (Dz.U. Nr 230, poz. 1370), ustawa z 24.11.2017 r. o **impresach turystycznych** i powiązanych usługach turystycznych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 548) (art. 39–54 ImprezTurystU), rozporządzenie z 11.2.2004 r. o **prawach pasażerów lotniczych** (Dz.Urz UE L Nr 46, s. 1); **prawo i postępowanie konsumenckie kolizyjne** [ustawa z 4.2.2011 r. **prawo prywatne międzynarodowe** (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792) (art. 30 PrPrywM)]; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z 17.6.2008 r. **w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)** (Dz.Urz. UE L Nr 177, s. 6) (art. 5–7 rozporządzenia Rzym I); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. **w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych** (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L Nr 351, s. 1 ze zm.) (art. 17–19 rozporządzenia Bruksela I bis)]. Nie ulega też wątpliwości, że w kolejnych wydaniach komentarza zakres ten będzie ulegał przeobrażeniom i powiększy się.

Komentarz spośród innych komentarzy wyróżnia kilka cech.

Po pierwsze, kompleksowe podejście do analizowanych zagadnień. Uznając, że omówienia problemów, powstających na tle analizy poszczególnych przepisów, nie można ograniczyć do prawa materialnego, bardzo często komentarze opatrzone uwagami z zakresu prawa

postępowania cywilnego, a ponadto, ze względu na specyfikę materii, miejsce poświęcono również gruntownej analizie prawa europejskiego (zwłaszcza kształtu nadanego mu w bogatym i stale rozwijającym się dynamicznie orzecznictwie TSUE). Dzięki temu Czytelnik-praktyk znajdzie w Komentarzu kompleksowe narzędzie pomagające mu rozwickłać konkretne zagadnienia powstające na tle jego sprawy oraz lepiej zrozumieć treść prawa polskiego, widząc ją właśnie w kontekście prawa europejskiego. Czytelnicy odnajdą w tym tomie także rzadko spotykaną kompleksową analizę wykraczającą poza sztywne ramy podziałów prawa na dyscypliny, co znacznie wzbogaca perspektywę spojrzenia na konkretne instytucje prawne.

Po drugie, komentarz jest wyjątkowo obszernym opracowaniem – zdecydowanie najobszerniejszym komentarzem do analizowanych przepisów spośród dostępnych na polskim rynku wydawniczym. Autorzy przedstawili całość problematyki prawnej związanej ze stosowaniem w praktyce poszczególnych przepisów najważniejszych ustaw z zakresu prawa konsumenckiego oraz powstałe w związku z ich wykładnią, a także w relacji prawa europejskiego względem prawa krajowego wątpliwości. Powołano w bardzo bogatym zakresie orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sądu Najwyższego i innych sądów, a także wypowiedzi przedstawicieli doktryny. W komentarzu odniesiono się do wielu problemów dotychczas nieomawianych w piśmiennictwie. Oprócz typowej i właściwej dla komentarzy „warstwy odtwórczej”, prezentującej kompletne *acquis* judykatury i doktryny, Autorzy w komentarzach do przepisów rozważają różne hipotetyczne przypadki ich zastosowania, które albo mogą zdarzyć się w praktyce albo też praktyka może przynieść sytuacje do nich podobne, dzięki czemu zastosowanie znajdzie zawarty tam wywód prawny. Zamierzeniem Autorów było nie tylko wyjaśnienie znaczenia poszczególnych przepisów z zakresu prawa konsumenckiego oraz istniejącej i utrwalonej praktyki ich stosowania, lecz również odkrycie potencjału interpretacyjnego kryjącego się w tych przepisach, a istotnego przy rozstrzygnięciu trudnych i złożonych problemów.

Po trzecie, komentarz został opracowany przy rygorystycznym zachowaniu leżących u jego podstaw założeń strukturalnych, co pozwoliło nie tylko na klarowne przedstawienie treści, lecz czyni z niego bardzo użyteczny i łatwy do wykorzystania w praktyce instrument. Co do zasady, komentarze do każdego przepisu składają się z płaszczyzny orientacyjnej, płaszczyzny standardowej oraz płaszczyzny szczegółowej. Płaszczyzna orientacyjna prezentuje znaczenie przepisu i podstawowe problemy co do zakresu jego regulacji lub interpretacji – stanowi bardzo krótki, orientacyjny komentarz pozwalający na wstępną ocenę, czy dla rozstrzygnięcia konkretnego problemu ten przepis ma znaczenie. Płaszczyzna standardowa zawiera komentarz właściwy. Została ona podzielona na punkty dotyczące poszczególnych problemów, dzięki czemu „blok tekstu” nigdy nie jest zbyt długi, a raczej krótki i przejrzysty. Dzięki dodanemu do komentarzy do poszczególnych przepisów spisowi treści łatwo i szybko można dotrzeć do ważnych dla rozstrzygnięcia poszczególnych problemów fragmentów komentarza. Wreszcie, płaszczyzna szczegółowa zawiera informacje dodatkowe, często powołanie głosów doktryny, poglądów mniejszościowych, większej liczby orzeczeń czy też istotne dla komentowanych przepisów wątki historycznoprawne, a nawet prawnoporównawcze.

Połączenie wskazanych cech komentarza, w nadziei Autorów, pozwala na osiągnięcie podwójnego skutku, oczekiwanego od każdego komentarza. Z jednej strony, obszerne opracowania starają się ogarnąć całość trudnej materii, aby jak najrzadziej pozostawiać Czytelnika bez odpowiedzi na jego pytanie lub chociaż bez żadnej wskazówki co do kierunku, w jakim problem ma być rozwiązany (stąd komentarze do poszczególnych przepisów bywają obszerne). Z drugiej strony, struktura komentarza, uporządkowanie materii, instrumenty ułatwiające pracę z nim, jak spisy treści i pogrubienia słów (zwrotów, zdań) kluczowych, pozwalają na łatwe korzystanie z niego i szybkie odnajdywanie interesujących fragmentów.

Wstęp

Komentarze z serii Komentarze Prawa Prywatnego, do której należy ten komentarz do prawa konsumenckiego, są dziełem kilkudziesięciu Autorów. Łączą oni pracę naukową, pracując w różnych ośrodkach akademickich, z praktyką, będąc sędziami, adwokatami, radcami prawnymi, notariuszami, specjalistami w Sądzie Najwyższym, Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Ze względu na europejski kontekst komentarzy do prawa konsumenckiego do grona Autorów tego tomu udało się włączyć osoby pracujące na co dzień w różnych ośrodkach zagranicznych, jak Luksemburg, Osnabrück, Exeter, Tilburg. Unikalne połączenie gruntownej wiedzy teoretycznej z dostrzeganiem potrzeb praktyki i praktycznych aspektów stosowania prawa, z różnych zresztą perspektyw, wpłynęło na jakość przygotowanych przez Autorów komentarzy, które starają się odpowiadać zarówno na oczekiwania akademików, jak i praktyków.

Choć komentarz jest dziełem zbiorowym, to nie jest dziełem wspólnym. Oznacza to, że każdy Autor przedstawia wyłącznie własne stanowisko co do prezentowanych treści.

Wielką przyjemnością i przygodą intelektualną była dla mnie możliwość współpracy z Autorami przy przygotowaniu tego komentarza. W tym miejscu chciałbym wszystkim podziękować za wymianę myśli, dyskusje i spory, dzięki którym opracowanie wiele zyskało.

Specjalne podziękowania należą się Wydawnictwu C.H. Beck za inspirację do podjęcia prac nad komentarzem oraz zgodę i wsparcie w realizacji pomysłu jego przekształcenia w nową i unikatową na polskim rynku serię wydawniczą, wytrwałą i wszechstronną pomoc w trakcie pracy i trud włożony przez Redaktorów Wydawnictwa zaangażowanych w przygotowanie tego dzieła.

Oddając Czytelnikom niniejszy komentarz, Autorzy mają nadzieję, że okaże się on dla nich użyteczny tak dla dociekań naukowych, jak i do stosowania prawa w praktyce, rozstrzygnięcia zwłaszcza trudnych i złożonych problemów jurydycznych.

Komentarz uwzględnia stan prawny na 19.3.2019 r.

Konrad Osajda